

Ázsia veszélyeztetett ragadozói Az India-háztól a medvebarlangokig

Az Állatkertnek az a része, amely most Ázsia állatvilágából nyújt ízelítőt a közönségnek, magában foglalja az egykori Nagymacsukaházat és a Nagyszikla oldalában kiépített medvebarlangokat. Nem meglepő tehát, hogy jelenleg is főként ragadozók élnek itt – természetesen ázsiairagadozók.

Az a boltívek sorából álló épület, amelyet ma India-ház néven ismerünk, egykor a nagytestű macskafélék bemutatására szolgált. Valljuk be, a 20. század elején még nem sokat törődtek az állatok kényelmével: a rácsok közvetlenül a boltívek közt voltak, és minden egyes boltív más és más fajnak adott szűkös otthont: leopárd, jaguár, puma, hiúz lakott a ketrecekben. Később a boltívek elé vasrácsos kifutók kerültek, de közel száz évnek kellett eltelnie, mire a rácsok innen is eltűntek, hogy egyetlen tágas kifutónak adják át a helyüket. Ebben ma a rozsomákok laknak, melyek nemcsak Eurázsia, hanem Észak-Amerika sarkköri tájainak ragadozói.

Az India-házhoz tartozik még az egykori kutyakennelek helyén létesült tágas kifutó, amelybe az oroszlánok költöztek be a korábbi, meglehetősen szűk „Oroszlánbarlangból”. Sokakban felmerülhet a kérdés, hogy az állatok királya mit keres az ázsiai ragadozók között, hiszen manapság inkább afrikai állatként tartjuk számon, ám a Budapesti Állatkert oroszlánjai a ritka ázsiai alfajt képviselik, melynek utolsó vadon élő állománya Indiában maradt fenn. A ház másik oldalán a manulok lakosztálya található: ezek a gömbölyded cirmos cicára emlékeztető, bagolyképzű macskák Közép-Ázsia pusztáiról származnak. Közvetlenül mellettük a perzsa leopárdban gyönyörködhet a közönség: ez a párduc legnagyobb termetű alfaja.

A szibériai tigrisek sem azokban a sivár vasketrecekben élnek már, mint valaha: jelenlegi otthonukban még vízesés is van, amely a nyári melegben hűvösebb környezet biztosít számukra. A szibériai tigris ugyanis nem a forró dzsungel, hanem a zord tajga lakója, így a szabadban tartást télen-nyáron remekül viseli. Állatkertünk azonban nem csupán ezért döntött ennek az alfajnak a bemutatása mellett, hanem azért is, mert a csíkos nagymacskák egyik legritkább, legveszélyeztetettebb alfajaként szaporításának természetvédelmi jelentősége van, s nemzetközi tenyésztési programjában a Budapesti Állatkert is részt vesz. Norbi és Niva a látogatók kedvencei közé tartozik, és Niva, a nőstény tigris mintha tudná is ezt: szívesen áll modellt a fotózáshoz a kifutóba épített régi terepjáró platóján.

Szemben a tigrisekkel a Nagyszikla medvebarlangjai sorakoznak – persze alaposan kibővítve. Ezek egyikében ma is medve lakik: Balú, aki Erdélyből érkezett hozzánk, miután a közönség erősen hiányolta a barna medvét a Kert állatgyűjteményéből. A másik két barlang összenyitva az ázsiai vadkutyák lakosztálya lett. Ezt az igen ritka ragadozót sokan nem is ismerik, noha szerepel A Dzsungel Könyvében is: ő az a bizonyos „dekkáni dól”, akinek, ha csapatban támad, még a tigris is átengedi a zsákmányát. Az ázsiai ragadozók sorát a vörös macskamedve zárja, amely rendszertanilag ugyan ragadozó, de jórészt növényevő életmódra tért át. Az örökbefogadások tanúsága szerint a „cicamaci” vezeti az Állatkert népszerűségi listáját: neki van a legtöbb „nevelőszülője”.

Figyeld meg!

Vajon szimmetrikusak a tigris csíkjai? Ha közelebről megnézzük, a szemük körüli fekete foltok sokszor azok, de az arcuk külső felére ez már kevésbé igaz. A közhiedelemmel és a gyakori ábrázolásokkal ellentétben a farkukon sem feltétlenül szabályos körkörös a mintázat, mint például a gyűrűsfarkú makiknál, sokszor néhány gyűrű közelebb van egymáshoz, gyakran össze is érnek a fark alsó részénél. A szibériai tigriseknek van a legkevesebb csíkja az összes alfaj közül.

Állatkertünk legnépszerűbb lakói közé tartozik a szibériai tigrispár, Niva és Norbi, akik az India-háztól nem messze eső kifutón élnek. A tigrisek eredeti birodalma valaha egész Ázsián végighúzódott, ám az ember a kihalás szélére sodorta őket. A szibériai tigrisnévvel ellentétben nem a klasszikus értelemben vett Szibériából származik, hanem Oroszország távol-keleti területein, az Amur és az Usszuri folyó vidékén él. Kinézetét nem kell nagyon bemutatni, a jellegzetes, csíkos állatot szinte bárki be tudja azonosítani. Bár tigrisek a trópusokon is előfordulnak, a szibériai tigris az extrém hideghez és nagy hóhoz alkalmazkodott, vastag bundája megvédi akár $-40\text{ }^{\circ}\text{C}$ -os hidegben is.

A szibériai tigris a legnagyobb termetű alfajnak számít: a hímek képesek elérni a 420 kg -os súlyt, a nőstények azonban ritkán nőnek 200 kg -nál nagyobbra. A nagy méret nagy erővel is jár, a tigrisek testfelépítése igazi csúcsragadozóra vall. Nyakuk rövid, vállaik szélesek, mellső végtagjaik pedig masszívak, ideálisak a zsákmány megragadására, amit széles mancsok és visszahúzható karmok tesznek tökéletessé. Érdekes módon, bár ők a legnagyobbak a tigris alfajai között, mégsem nekik van a legnagyobb szemfoguk: ezzel a bengáli tigris büszkélkedhet, közel 10 cm -es hosszúsággal. Ha a zsákmányt már elejtették, további eszközeik vannak az elfogyasztására is: tépőfogaikkal lenyelhető méretű darabokat szakítanak ki a húsból, de nyelvükön lévő erős szemölcsökkel még a legutolsó finom falatot is képesek lenyalogatni a csontokról.

A tigrisek a vadonban magányosan élnek, a hímek és a nőstények csak a párzás ideje körül keresik egymás társaságát. A nőstény tigrisek mintegy $3,5$ hónapos vemhesség után adnak életet többnyire $2-3$ kölyöknek, de ez a szám 1 és 7 között változhat. A kölykök ekkor még vakok, és nagyban függenek anyjuktól, aki anyatigrisként gondoskodik róluk. Az első két hétben, amíg a kölykök szeme ki nem nyílik, és nem jutnak túl ezen a kritikus időszakon, anyjuk szinte el sem megy a közelükből. Legalább két hónapnak kell eltelnie, mire az ifjú csíkos ragadozók elkezdik felfedezni a környezetüket. Ekkor kezdik el anyjukat követni, és ekkor próbálják ki először a szilárd táplálékot is. $1,5-3$ éves korukig maradnak a nőstény mellett, hogy elsajátítsák a tigrislét minden titkát.

Állatkerti szülőpárunk, Niva és Norbi is neveltek már kölyköket, legutóbb 2013 -ban két nőstényt. Ők azóta már más állatkertekben járulnak hozzá a faj fennmaradásához, amire szükség is van, hiszen a vadonban nagyjából már csak 500 állatra becsülik ennek az alfajnak a létszámát. Az Európai Állatkertek és Akváriumok Szövetsége (EAZA) koordinálja az alfaj tenyésztési programját, jelenleg 254 szibériai tigris él különböző EAZA-tagintézményekben. Mivel a vadonban már nagyon megritkultak ezek a ragadozók, különösen fontos, hogy fogságban genetikailag egészséges állományt tudjunk fenntartani, és minél szélesebb körben meg tudjuk ismertetni a nagyközönséggel ezt a csodálatos állatot.

Szibériai tigris

Panthera tigris altaica
Siberiantiger

Tudtad-e?

A tigrisnek számos alfaja van, és még pár évvel ezelőtt is vitakoztak a tudósok, hogy pontosan hány van belőlük. A jelenlegi álláspont szerint 9 alfajt különböztetünk meg: szibériai tigris, indokínai tigris, maláj tigris, szumátrai tigris, bengáli tigris, a funkcionálisan kihaltnak tekintett dél-kínai tigris, és a már kihalt három alfaj, a bali tigris, a jávai tigris és a kaszpi tigris. Az európai állatkertekben főleg szibériai és szumátrai tigrisekkel találkozhatunk.

Ázsiai oroszlán
Panthera leo persica
Asiatic lion

Figyeld meg!

Az ázsiai oroszlánok sörénye kisebb, mint az afrikai társáé, de végighúzódik a hason egész a lágyékig, és a váll tájékán erőteljesen fejlett, rojtos. A szőrzetétől eltekintve nagyon hasonlít egymáshoz a két oroszlán.

Bizonyára mindenki ismeri Simbátaz Oroszlánkirályból.

Oroszlánok azonban nemcsak az afrikai szavannákon élnek, hanem India északnyugati részén is. A mi oroszlánjaink is innen származnak. A nálunk látható ázsiai oroszlánok közül Basil, a hím 11 éves, Shakira 14 éves, Kankai, a másik nőstény pedig 12 éves. Életkoruk delén járnak, mivel az oroszlánok 30 évig is élhetnek.

Az oroszlán fenséges kinézete mindig felhívta magára a figyelmet, s az elszántság, az erő, a bátorság és a kiválóság szimbóluma lett. A hatalmas szájú, fejdíszes hím oroszlán megjelenésével és hangjával

ellenfeleiben tiszteletet ébreszt. Tudtad, hogy

az oroszlánüvöltés 5-6 km-re is elhallatszik? Az oroszlán fogaik hatalmasak, karmai hosszúak és visszahúzóhatók. Rugalmas test jellemzi, amely 1,3-1,8m-re is megnőhet. Futás és ugrás közben farkát egyensúlyozásra használja, és kecsesnek tűnik a mozgása, annak ellenére, hogy súlya 120-200 kg-ot is elérheti.

A hím oroszlán sörényének fontos szerepe van. A nőstények vonzására és a rivális hímek elijesztésére szolgál: sörényéről a hím távolról is felismerhető. A sörény fejlődésének sebességét és színét leginkább a hím nemi hormon, a tesztoszteron szabályozza. A hím oroszlán sörényének kinézetéről következtetni lehet az egészségi állapotára. Ha sörénye dús, akkor erős, egészséges, ha ritka, akkor gyenge, beteg. Négy évbe is beletelik, míg a sörény teljesen kifejlődik.

Az oroszlánok az egyedüli társas macskafélék, egy adott területhez kötődő családi közösségben élnek. Csoportjaik családi kapcsolatokon alapulnak, amelyet egymással rokon felnőtt nőstények, valamint néhány, szintén egymással rokon hím alkot. Szoros kötődésük megfigyelhető a mi oroszlánjainknál is, mert ha az egyik kikerül a csapatból, például orvosi vizsgálat miatt, a másik kettő nyomban hiányolja őt. Örülnek is, ha visszatér a társuk. Közös üdvözlési szokásuk van, amikor fejüket összedörzsölik, és a levegőben hurkolt farokkal nyögnek.

Mint minden macskaféle, az oroszlánok is ragadozók. Az élelem megszerzése a nőstények feladata. Többnyire sötétedés után indulnak vadászni, hisz hatszor jobban látnak a sötétben, mint mi, emberek. Széllal szemben haladnak, nehogy szagot kapjon a kiszemelt áldozat. A fűben hasalva, félkört alkotva az oroszlánok is eltudnak rejtőzni 1-1,2m marmagasságukkal. A zsákmány elejtése után a nőstények illedelmesen megvárják, míg a főnök jóllakik, aztán ők, legvégül a kölykök ehetnek. Egy kiadós lakomát 3-4 napos pihenő követ. Egy kifejlett oroszlánnak naponta 4-8 kg színhúsról van szüksége, de egyszerre akár 40 kg húst is megtud enni, s akár egy hetet is tud várni a következő zsákmányra. Az oroszlánok olyannyira szeretnek lustálkodni, hogy naponta akár 20 órát is eltöltenek semmittevéssel.

Vemhességi idejük 105-112 nap, amely után 2-4 kölyök születik. A kicsik háromhónapos koruktól fogva követik anyjukat a vadászatra, így megtanulják, hogyan kell zsákmányt ejteni. Ennek ellenére csak egyéves koruk után vesznek részt a táplálékszerzésben. A fiatal hímeket két éves korukban elkergetik az idősebb hímek, mert versenytársuknak tekintik őket, míg a nőstények egész életükben a családdal maradnak. Az elkergetett hímek két-három évig nomád életet élnek, és kiváráják azt az időt, mikor egy falka élére állhatnak.

Tudtad-e?

Az oroszlán legveszélyesebb ellenfele a kafferbivaly. Kettejük harcának kimenetele bizonytalan. Gyakran előfordul, hogy a bivaly elbánik az oroszlánnal, ha az nem falkában támad rá.

Tudtad-e?

A barnamedvék nem őriznek és nem jelölnék meg saját területet. Útvonalaik gyakran keresztezik egymást. Több száz kilométert is képes bejárni egy év alatt, mindig az adott évszakban legtöbb táplálékot kínáló területeket keresve.

A természet „erősei” – valamikor nagyon elterjedtek voltak, és senkitől sem féltek. Barnamedvével eurázsiai kontinensen, illetve Észak-Amerikában találkozhatunk. Félelmetes ragadozó, hiszen hatalmas állkapcsai és veszélyes karmai is vannak. Mivel a talpán jár, könnyen megáll a két hátsó lábán is. Járása lassú, nehézkes, de ha szükséges, még vágózni is képes, és meglepően gyors, annak ellenére, hogy legnagyobb példányai 700 kg-ot is nyomhatnak, s testtömegük így a jegesmedvével vetekszik. Előfordulásuk helyétől és alfajától függően testhosszuk 1,5–2,8 méter is lehet. Szőrzetük színe is változatos, a feketétől a szőkéig bármilyen árnyalat előfordulhat. A természetben körülbelül 25 évet élhetnek, állatkertben azonban az 50 éves kort is megérhetik. A nálunk található hím barnamedve, Balú még fiatal, hiszen csak 12 éves.

A barnamedvék rendszerint reggel és este aktívak, és ekkor is táplálkoznak. Benépesítik a túlevelű vagy leveles erdőket, a síkságokat, a magas fennsíkokat, a vízfolyásos területeket, a hegyi patakok partját, de néha az városok közelében is előfordulnak. Mindenevők. Gondoljatok csak Maci Lacira, aki szereti elcsenni a piknikosarokat az emberektől! Ez életterük csökkenésével magyarázható. A makkfélét, a bükkmakkot, valamint a húsos gyümölcsöket is megeszik, megszerzésükhöz a fára is felkapaszkodnak. Menüjükben a méz, a hangya, egyéb kis rovarok, apróbb rágcsálók, és időnként nagyobb termetű állatok is előfordulnak. Szívesen megeszik a halat, amelyet a folyóvízben a szájukkal kapnak el.

A hidegebb éghajlatú területeken a barnamedvék az év kellemetlen időszakátodújukban töltik, miután testükben zsírtartalékot halmoztak fel. A rejtekhelyük lehet faodúban, barlangban, domb oldalában vagy gyökerek közé ásott mélyedésben, melyet száraz fűvel, levelekkel bélelnek ki, és a tél folyamán csak ritkán hagynak el, noha nem hibernálódnak, mint számos más, téli álmot alvó állat. Nem ritka eset, hogy többször is használják ugyanazt az odút. A nőstények kicsinyeiket is itt hozzák világra. Mire tavasszal visszanyerik aktivitásukat, rendszerint nagyon lesóványodnak, de gyorsan elfelejtik a hideget és a téli szenvedést. A téli álmom a melegebb vidékeken el is maradhat.

A medvék nem falkában vagy nagycsaládban élő állatok, a párok csak a párzási időszakban vannak együtt. A hímek a párzási időszakban több nősténnyel is párosodhatnak, ezért harcolnak egymással a párosodás jogáért, de a nőstények sem szigorúan monogámok: az egy alomban születő bocsoknak nem mindig ugyanaz az apjuk. A párzásra általában kora nyáron kerül sor, ám a megtermékenyített petesejt csak a téli álmom alatt ágyazódik be a méhfalba; innentől számítva nyolc hét, mire megszületnek a kis bocsok, csupaszon és vakon. Számuk többnyire 2-3. 18–30 hónapos korukig szopnak, de 5 hónapos koruk után már nem csak anyatejen élnek. A fiatalok 3–4 évig együtt maradnak anyjukkal, az apjuk nem vesz részt a felnevelésükben. A bocsait védő nőstény legendásan elszánt, bárkivel szemben megvédi őket.

Barnamedve

Ursus arctos

Brown bear

Figyeld meg!

A medve hangját jobbra dörmögésként szokás emlegetni, de a kutatók 11 különbözőféle mackóhangot jegyeztek föl, melyeket az állatok meghatározott helyzetekben használnak. A köztudatban az él, hogy más ragadozókkal szemben a medve nem jelzi, ha támadni készül. Mivel magányosan élő állat, jelzései kevésbé látványosak, mint a falkában élőké, így értelmezésükhöz nagyobb gyakorlat szükséges.

